

A „Nagy háború” „árnyékában

1. dia: bemutatkozás

2. dia: 1900-as évek - Csodás gondtalanság uralja szerte a világot. Európa még sosem volt gazdagabb, nagyszerűbb és gyönyörűbb, s még bizonyosabb egy nagyszerűbb jövőben.

A kiváló író, Stefan Cvajk így emlékszik vissza az Osztrák – Magyar Monarchia fővárosára, Bécsre: új színházak, könyvtárak és múzeumok nyílnak mindenfelé. Széltében – hosszában a fejlődés jelei mutatkoznak. Mi zavarhatná meg e gyors felemelkedést? Törhetné meg a lendületet, mely önnön szárnyalásából meríti szakadatlan erejét?

Munkánk bevezető részében az 1900-as évekbeli Csicsót, s az ott élő emberek fontosabb életeseményeit mutatjuk be a képeken.

Az első képen Gáspár Sámuel református kántortanító látható családjá körében. Mellette adatközlőnk: Ami néni családja: a Nagy család: Nagy Elek bácsi és Pázmány Eszter néni – Ami néni dédszülei. Gyermekük: Nagy Eszter, Nagy Elek – Ami néni nagyapja, Nagy Géza és Nagy Imre - aki az I. világháború idején eltűnt.

3.dia: A következő képen Bödök Mariska néni esküvője látható Mészáros Kálmánnal. Az esküvői menet az Árokháton, a kaszárnyában levő községi hivatalba tart, ez már a második világháború alatt volt.

Mellette a katolikus templom képe látható az 1900-as évek elején.

4. dia: Nem minden társadalmi rétegre volt jellemző a boldog békeidők meghatározás. A munkások napjaik munkaidejének kétszeresét dolgozták ugyanannyi béréért. A nők még e rabszolgabérnek is a felét kapták meg. 12 évnél fiatalabbak nem dolgozhattak a bányákban: elméletileg! Gyakorlatilag éppen úgy dolgoztak, mint a felnőtt társaik.

A dián látható képek csupán illusztrációként szolgálnak a helyzet hitelesebb érzékeltetése érdekében. Csicsón az 1900-as években a gyermekek szülei mellett napszámosként dolgoztak, segítették családjuk életét.

A fegyverkezési verseny igen jót tesz az üzletnek. Az európai nagyhatalmak háborúra készülődnek. Végtelen katonaságuk harcra képezi az embereket. A háború és halál kísértete lebeg a bolygó felett.

5. dia: Az első világháború kitörésekor a szembenálló szövetségi rendszerek, az Antant és az úgynevezett Központi Hatalmak egyaránt rövid ideig tartó háborúval számoltak. Az ismert anekdota szerint, Vilmos császár azt mondta, hogy mire a „falevelek lehullanak, a katonáink otthon lesznek”.

A villámháborús tervhez képest a „Nagy háború” végül öt kontinensen, négy hosszú éven át tartott, és közel hatvanmillió katona bevonásával folyt.

A képen I. világháborús katonák serege látható. Csicsó egyik poros padlásán találták meg a képet, melyet adatközlőnk, Nagy Géza bácsi bocsájtott a rendelkezésünkre.

6. dia: A képen Fél Kálmán református lelkész látható. Ő Nagy Amália néni nagymamájának, Nagyné Bödök Ilonkának az unokabátyja volt, aki eltűnt az I. világháborúban.

7. dia: Kovács Ignác bácsi, Szalai Mariska néni adatközlőnk nagyapja látható a következő képen. Mariska néni soha nem látta nagyapját. Mariska néni nagymamája történeteiből tudta nekünk felidézni a következő emlékeket: *„az I. világháború idején sorba jöttek a katonai behívók a fiatal emberek részére. Nagyapámnak, Kovács Ignácnak is mennie kellett. Itt kellett hagynia családját,(édesapám akkor még nem volt 1 éves), feleségét és faluját is... Akkor még nem lehetett tudni, mikor látja szeretteit viszont, vagy a legrosszabbat, hogy esetleg soha többé nem látja őket. Sajnos az én nagyapám soha többé nem tért haza. Hiába várták.. „ – meséli Mariska néni.*

A háború után nagyanyám keresztette nagyapámat a Vöröskereszten keresztül, de mindhiába. A család sokáig nagy szegénységben élt, hiszen nagyanyám egyedül nevelte édesapámat–mesél tovább Mariska néni.

Mariska néni elbeszéléseiből még azt is megtudtuk, hogy nagymamája aratáskor félrészességet vállalt. Úgy kellett dolgoznia, mint a férfiaknak, csak a zsákolást csinálták meg helyette. Nem akarta, hogy fia nélkülözzön, ezért sokat dolgozott a gazdánál: mosást, meszelést vállalt.

Később ugyan tudott venni egy házat, amiben már mi, unokák is nevelkedtünk.

Mariska néni nagyapja: Kovács Ignác bácsi mellett nagyanyja: Kovács Ignácné látható, sokaknak a Kántor Eszter néni talán többet mond. Nevelt lányával, Csizmadia Margittal. szül. Kántor Margittal van lefényképezve.

8. dia: Nagy Amália nagynénje, Bödök Mária férje: Mészáros Kálmán látható a képen...a *„kedves bátya“* – Ami néniék így hívták. Kálmán bácsi megsebesült az I. vh.-ban. Egy repesz szétronsolta a bal könyökét. Rokkant lett, leszerelték, hazakerült. Sebesüléséről úgy beszélt, mint élete legnagyobb szerencséről, mert így kikerült a borzalmas öldöklésből. Segélyt nem kapott. A mai tűzoltószertár helyén volt a községháza, benne kis könyvtár. Itt lett könyvtáros. Idős korában pedig a JRD szőlőjében dolgozott a többi öreggel.
9. dia: A Décsi család: fivérek: Décsi Lajos és Décsi László, akik mindketten túléltek a világháború szörnyűségeit.
10. dia: Décsi László levele öccsének, Lajosnak a frontról
11. dia: a Décsi család képe - Szerencsére a Décsi fivérek hazatértek. A képen Décsi László, (1890-1970) a monarchia egyenruhájában látható. A kép 1915-ből való. Adatközlőnk: ifj. Décsi Laci bácsi emlékezik: *„amikor az édesapám, id. Décsi László hazaérkezett a háborúból, 25 éves volt. A képen láthatók még II. Vilmos német császár és Ferenc József, az Osztrák – Magyar Monarchia császára. A hímzés kissé megfakult, de még szépen kivehetők a magyar zászló színei: a piros, fehér, zöld. Édesapám tüzérként harcolt az I. világháborúban az ún. közös hadseregben, ahol mindenféle náció megfordult, de a vezényszó német volt. De harcolt az olasz fronton is, és Lengyelországban: Lemberg környékén. Testvére, Károly szintén frontharcos volt, aki később még olasz fogságba is esett. Leszerelésük után már nem voltak többé katonák.“*

A két kép összefügg. A faragott rámás fénykép másik példánya a hímzett kép közepén látható.

12.dia: Laci bácsi édesapjától tanult toborzódal: Kimegyek a doberdói harctérre.

13. dia: Nagy Géza bácsinak köszönhetően egy 1915-ös újság: az Érdekes Újság című lap került a kezünkbe. Az újságot lapozva megdöbbenő reklámszövegekre lettünk figyelmesek. Morzsázzunk együtt a sajtóból!

Láthatnak egy szórejtvényt. Számunkra azért is volt ez érdekesítő, mert a válaszok a rejtvény mellé voltak firkálva. Izgalmas belegondolni, hogy egy 1915-ös megoldókulcsra akadtunk (bízva abban, hogy nem pár éve firkálta bele valaki a megoldásokat.)

A kérdések: a formát magyarul így hívják – **alak** a megoldás.

dél – amerikai állat - ez a **láma**

ázsiai folyam – az **Amurról** beszélünk

a háborúban fontos – ez a **kard**.

14. dia: Megakadt a szemünk a reklámszövegeken is.

1. képen: egy 1914. évi háborús órát reklámoznak I. Ferenc József és II. Vilmos dombormű képmásával.

A következő képen a Wagner – hangszerkirály hirdetése látható: katonáinknak ajándékolunk küldjünk egy legújabb, könnyen hordozható, szórakoztató műkedvelő hangszert, melyen egyórai gyakorlás után nótáit bárki játszhatja.

15. dia: Szintén reklámszövegeket lát a kedves közönség. Idegyenge férfiaknak kérhetünk gyengességük megszüntetését tárgyaló ismertetőt, 40 filléres postabélyeg csatolása mellett.

Sérvkötők, műlábak és műkezek beszerzésére is van módunk az Erzsébet körúton.

Didergő katonáinknak pedig küldjünk Spiritolt, mely zsebben hordható. S egy darab 36 fillér.

16. – 18. dia: A csicsói temetőben járva megtekinthetjük hősi halottaink nyughelyeit.

19.- 20. dia: a csicsói temetőben áll a község által 1993-ban állított emlékmű a hősök tiszteletére.

21. dia: **Adatközlőink**, kiknek **nagyon szépen köszönjük a segítséget!!!!**

22. dia: Köszönjük a figyelmet!

Nagy Edit